

УДК 336.77.001.76:330.567.22

Кричинюк А.П.

*магістр банківської справи,
аспірант кафедри фінансів і банківської справи
Європейського університету*

МОДЕРНІЗАЦІЯ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджено проблеми існуючої практики використання кредитних карток. Запропоновано вирішення цих проблем в Україні. Досліджено новітні технології функціонування кредитних карток в США. Запропоновано введення цих технологій в Україні. Усі проблеми практики кредитування кредитних карток, розглянуті у статті, існують як в Україні, так і в інших країнах світу. Різницею є лише ступінь розвитку кредитування за допомогою кредитних карток і ступінь впровадження новітніх розробок. Пропонується вирішення проблем кредитування банкам України.

Ключові слова: кредитні картки, заборгованість домашніх господарств по кредитним карткам, агентства кредитної звітності, компанії – розробники програмного забезпечення скорингу, «альтернативний кредит».

Кричинюк А.П. МОДЕРНИЗАЦИЯ КРЕДИТОВАНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В статье исследованы проблемы существующей практики использования кредитных карточек. Предложено решение этих проблем в Украине. Исследованы новейшие технологии функционирования кредитных карт в США. Предложено введение этих технологий в Украине. Все проблемы практики кредитования кредитных карточек, рассмотренные в статье, существуют как в Украине, так и в других странах мира. Разницей является лишь степень развития кредитования с помощью кредитных карточек и степень внедрения новейших разработок. Предлагается решение проблем кредитования банкам Украины.

Ключевые слова: кредитные карты, задолженность домашних хозяйств по кредитным карточкам, агентства кредитной отчетности, компании – разработчики программного обеспечения скоринга, «альтернативный кредит».

Krychyniuk A.P. MODERNIZATION RETAIL LENDING UNDER GLOBALIZATION

This article explores the problems of the existing practice of using credit cards. A solution to these problems is suggested in Ukraine. New technologies of functioning of credit cards are researched in the USA. Proposed the introduction of these technologies in Ukraine. All the problems of credit cards and leading practices discussed in the article exist in Ukraine, the United States and in other countries. The difference is only in the stage of the development of using credit cards and implementation of the latest innovations. It is proposed to banks in Ukraine to solve the problems of lending.

Keywords: credit cards, household debt on credit cards, credit reporting agencies, companies – software developers scoring, «alternative credit».

Постановка проблеми. Дослідження актуальне, тому що в Україні є кредитування за допомогою кредитних карток, є проблеми практики кредитних карток і є потреба розробити шляхи вирішення проблем практики кредитування за допомогою кредитних карток і ввести новітні технології у кредитуванні за допомогою кредитних карток.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Роботи зарубіжних вчених Ч. Віерманскі [3], Р. Гоерса [3], М. Ватта [3], А. Гріна [3], Е. Клівера [3] та інших присвячені проблемам моделей кредитного скорингу і скоринг-балів.

Більшість розробок останніх років пов'язані з окремими питаннями споживчого кредитування фізичних осіб. Проблемам практики кредитування за допомогою кредитних карток і проблемам банкрутства споживачів присвячені роботи американських вчених, зокрема Розмарі Гамбарделла [1], Д. Джон [1]. Проблеми практики споживчого кредитування за допомогою кредитних карток і їхнього регулювання досліджували американські вчені Г. Акерман [4], К. Мелоні [4], М. Ватт [4], Л. Шеррі [4], Т. Зайвікі [4] та інші.

Роботи українських вчених присвячені проблемам введення кредитного скорингу в Україні, зокрема О. Дмитрієва [2] та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем практики кредитних карток і розробка шляхів вирішення проблем практики кредитування за допомогою кредитних карток в Україні. Також завдання статті полягає в тому, щоб запропонувати ввести новітні технології в кредитуванні за допомогою кредитних карток в Україні.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, у докризовий період банкам слід суттєво збільшити

відсоток рахунків кредитних карток, що мають належати забезпеченим, багатим клієнтам, кількість цих рахунків кредитних карток потрібно збільшити до 75% від усіх рахунків позичальників по кредитних картках, для зменшення ризиків і боргів у майбутньому. По кожній країні світу слід визначити і розробити критерії, оцінки фінансового стану позичальника для віднесення рахунку позичальника кредитної картки до «багатих» і «звичайних» рахунків по кредитним карткам.

Ми вважаємо, що потрібно заборонити змінювати процентну ставку, вказану у договорі кредитної картки, і ввести обмеження на процентні ставки не більше 20 відсотків річних по кредитній карті. За порушення банком цих правил слід ввести санкції, відкликати ліцензію на кредитні операції і штраф у сумі 17 млн грн. Прикладом низьких процентних ставок є кредитні союзи США.

Один із шляхів вирішення проблеми – це фактично поставити обмеження на процентні ставки [1, с. 25]. Три десятиліття дотепер кредитним союзом у США було доручено не стягувати більше п'ятнадцяти відсотків, за деякими винятками, і насправді, деякі кредитні спілки тепер стягують до вісімнадцяти відсотків [1, с. 25].

«Боргову пастку» визначено як таку, «де клієнти з високим відсотком встановленим кредитором опиняються глибше і глибше в боргах перед кредитором, як процентні ставки і внески комбінують, щоб зробити неможливим для них погасити свої кредити» [1, с. 27]. Позичальникам пропонують більші кредитні ліміти, більше позичати, збільшувати свій борг. Є бізнес-стратегія в індустрії кредитних карт, щоб створити умови для позичальників, щоб вони ніколи

не змогли оплатити борг, тому що процентна ставка занадто висока, де по позичальникам вдарили підняттям кредитних ставок вгору, і вони не можуть їх оплатити [1, с. 7; 27]. Потім кредитори підраховували, що мінімальний платіж – це якраз достатньо, щоб тримати позичальників там істотно, назавжди, сорок років або інший термін [1, с. 7; 27]. На нашу думку, треба заборонити банкам пропонувати і збільшувати позичальникам кредитних карток ліміт, якщо позичальник невчасно сплатив платіж або вже має борг, цим ми не дамо йому стати більшим боржником. Ми пропонуємо за невиконання цих вимог відкликати ліцензію на виконання кредитних операцій і штрафувати на десять мільйонів доларів США.

У вересні 2006 року Рахункова Палата уряду США звітувала, що збільшилося використання кредитних карт, це сприяло розширенню заборгованості домогосподарств, які виростили з 59 мільярдів доларів у 1980 році до приблизно 830 мільярдів доларів до кінця 2005 року. Сьогодні це більше одного трильйону доларів США [1, с. 10]. На наш погляд, потрібно заборонити використовувати кредитні картки для всіх цілей споживачів. Для цього потрібно розробити перелік товарів і послуг, для яких можуть використовуватися кредитні картки, а для яких – ні. Заборонити для частини «ходових» і дорогих товарів, і просити оплату кредитною картою і обов'язково заборонити знімати з кредитної картки готівкові гроші. Санкціями для тих, хто прийматиме кредитні картки для заборонених цілей, будуть великі грошові штрафи від десяти тисяч доларів аж до заборони діяльності. Для банків треба ввести нормативи для картоквих рахунків, збільшити до 75 відсотків багатих картоквих рахунків серед усіх картоквих рахунків. Кожна країна має визначити, хто з клієнтів є «багатим» відповідно до свого бачення, для США це 75 тисяч доларів фінансових активів, у тому числі 10 тисяч доларів – у ліквідних активах, у тому ж банку. Також потрібно скоротити подальшу співпрацю з більш бідними позичальниками. Потрібно суттєво зменшити кредитні ліміти для більшості позичальників по кредитним карткам.

Американські сім'ї використовують кредитні картки для всіх типів цілей, чого раніше не було [1, с. 20]. І боржників потрібно навчити скоротити користуватися кредитними картками, тому що кінцевий результат спіралі банкрутства [1, с. 21].

В Україні банки використовують кредитну скоринг-оцінку, але спочатку оцінює комп'ютерна програма, а потім спілкується кредитний експерт [2].

В Америці є три загальнонаціональних агентства кредитної звітності Equifax inc., TransUnion і Experian Decision Analytics, які розробляють і продають кредиторам програмне забезпечення для кредитного скорингу, а також продають послугу оцінки скорингу позичальника по Інтернету за суму від 6 до 15 доларів США [3, с. 1-2; 7-9; 10]. Агентства кредитної звітності можуть генерувати кредитні скоринг-бали по моделі, обраній кредитором. Кожен кредитор для прийняття рішення надати кредит використовує інформацію із внутрішніх і зовнішніх джерел, встановлює свій рівень прийнятного ризику, вважає скоринг-бали і приймає рішення, обирає і використовує постачальника програмного забезпечення або постачальників самостійно, тому кредитна скоринг-оцінка (бали), здійснена кредитором і агенціями одного позичальника, різняться, і часто дуже суттєво. Кредитні бали (credit score) – це числове вираження ризику дефолту на основі на кредитного звіту [3, с. 1-2; 7-9; 10]. На нашу думку, в Україні

можна створити подібні три великих агентства, які б збирали кредитні звіти, розробляли програмне забезпечення для скорингу, надавали послуги скоринг-оцінки кредитних файлів для населення, але вони повинні кожного місяця офіційно розкривати, які банки використовують їх продукти, щоб споживачі знали і використовували агентство в залежності від того, у який банк вони будуть звертатися за кредитом, щоб результат кредитних балів був точніший. Для споживачів, які хочуть отримати свої точні кредитні бали, банкам потрібно створити і продавати нову платну послугу «Точні кредитні скоринг-бали», тобто проводити по Інтернету на сайті свого банку точну платну кредитну скоринг-оцінку позичальника, плата може бути низькою. Також позичальник може звернутися в банк за кредитом, дізнатися кредитні бали безкоштовно і не взяти кредит.

Америка пройшла шлях експертної скоринг-оцінки людиною, тепер американські банки ввели повну автоматизацію і отримують автоматизовані результати у режимі реального часу в рішеннях скоринг-оцінки і видачі чи відмови у кредиті. Це займає, як правило субсекунди [3, с. 18; 21]. Ми вважаємо, що потрібно переймати і вводити автоматизацію кредитної скоринг-оцінки і рішень видачі кредитів, якщо це дійсно краща і швидша оцінка кредитоспроможності й інших даних про позичальника.

Як підкреслюється у більш ранньому дослідженні PERC (the Property and Environment Research Center), яке було представлено Конгресу США у 2003 році, повсюдне використання автоматизованих андеррайтинг рішень і споживчого кредиту дало значні соціальні і економічні вигоди [3, с.40].

Якщо у заявника не було традиційного кредиту, то пропонується використовувати для скоринг-оцінки, а деякі компанії (TransUnion) вже використовують так званий «альтернативний кредит» [3, с. 23]. «Альтернативний кредит» – це рахунки за світло, газ, воду, телефон і, можливо, деякі інші нетрадиційні речі [3, с. 21].

Чет Вірманскі висловив думку, що існують переконливі докази, щоб припустити, що споживачі виграють від збільшення звітності нетрадиційної кредитної інформації [3, с. 14]. Наприклад, споживачі, що мають мало кредитної інформації у електронному файлі і, зокрема, меншини, іммігранти, молоді і старі, всі отримують чисту вигоду від повного файлу звітності енергетичних компаній і телекомунікаційних провайдерів [3, с. 14]. Визначення альтернативних даних – це дані, що у даний час не використовуються в кредитній справі [3, с. 17]. На наш погляд, в інших країнах альтернативні дані про комунальні та інші платежі можна використовувати для аналізу того, як клієнт виконує свої зобов'язання перед комунальними й іншими підприємствами. В Україні краще не використовувати дані комунальних підприємств для скоринг-оцінки, тому що в Україні відключають від мереж електроенергії, газу і тих, хто не вчасно сплачує рахунки, і тих, хто вчасно платить також. Прагнення відключити, оштрафувати абонента у інспекторів «енергосбиту» і інших інспекторів дуже велике, і усні повідомлення (у відомостях інспектора також), що у абонента борг, коли боргу немає, часті. Тому точності немає. Якщо використовувати такі дані, то кредитна скоринг-оцінка буде менш точною, відірваною від реальності, зміщеною у негативну сторону. Якщо вирішать використовувати дані про комунальні платежі, тоді слід використовувати не дані комунальних підприємств, а дані комунальних платежів, сплачених у банках, або або

нентські книжки, але ці платежі мають бути звірені з лічильниками і тарифами, перевірені на вчасність, але ніхто крім комунальних компаній і самих споживачів не має права і бажання це робити. Але з абонентів можна обрати кращих із гірших, бо комунальні компанії вважають і у звітах пишуть, що абоненти мали або мають борги, незалежно від того, оплачують вчасно послуги абоненти чи ні.

Особливо несправедлива практика деяких компаній кредитних карток, які змушують споживачів оплачувати їхні рахунки онлайн, тепер стягують плату із своїх споживачів за сплату їхніх рахунків онлайн або по телефону [4, с. 4]. Це не просто експрес-платіж, що посилається в той же день, але плата просто за сплату їх рахунків. Плата за використання цих платежів спрямована на заохочення споживачів кредитних карток платити їх рахунки поштою. Деякі споживачі знаходяться у відпустці, їхні заяви можуть «заблукати» у пошті – це зробить їхні платежі занадто пізніми, і доведеться платити штраф за запізнення. Одна несвочасна сплата може призвести до «not-so-tender» пастки платежу, що значно підвищить процентну ставку [4, с. 4]. Одна із найпідступніших схем: деякі кредитні компанії тепер посилають свої щомісячні заяви (рахунки) пізно у кінці місяця, даючи своїм споживачам набагато менше часу зробити їхні платежі, не ризикуючи штрафом за запізнення платежу, змушуючи їх платити онлайн або по телефону, тільки щоб вони стягнули платіж за сплату по телефону або онлайн [4, с. 4]. На наш погляд, слід заборонити компаніям кредитних карток стягувати плату за сплату онлайн чи по телефону. Для платежів поштою встановити 40-денний період для сплати виставлених рахунків, щоб споживач мав час сплатити і перевірити, чи дійшов його платіж. Для сплати споживачами виставлених щомісячних платежів по кредитним карткам через банки, термінали, онлайн і по телефону встановити період двадцять п'ять днів, з першого числа місяця, що слідує після місяця користування кредитною картою. Ці зміни треба внести поправкою до закону і до регулюючих правил.

Потрібно законодавство, яке заборонило б компанії кредитної картки справляння плати для своїх клієнтів для оплати рахунків онлайн або по телефону [4, с. 4; 5]. Є проблема платежів у неділю та в святкові дні, обмеження за часом, що створює необґрунтовані штрафи за прострочення платежу [4, с. 20]. На нашу думку, потрібно внести зміни: якщо останній день платежу припадає на неділю або на державні чи великі релігійні свята, що офіційно святкуються, тоді останній день платежу переноситься на перший повний робочий день, а якщо цей день офіційно скорочений, то останній день платежу переноситься на наступний повний робочий день.

Міжбанківські комісії – збори, що емітенти кредитних карт стягують для роздрібною торгівлі за використання їхніх кредитних карток. Міжбанківськими комісіями стягується тридцять мільярдів доларів США, штрафів за прострочення платежів шістнадцять мільярдів доларів США, готівкових зборів (cash advance fees) – п'ять мільярдів доларів США, річні збори по кредитних картах (annual fees on credit cards) – 3 мільярди доларів. Міжбанківські комісії – найвища частина вартості кредитних карт, які всі люди платять, навіть люди, які не використовують кредитні карти, які платять готівкою (у банках), але змушені платити міжбанківських комісій. І міжбанківські комісії не є вартістю операцій, тому що всі дослідження припускають, що тільки 17 відсотків

з цих зборів збираються на покриття, і є підозра, що більшість з них буде оплачувати всі розсилки, які люди отримують поштою, в яких просять купити іншу кредитну карту [4, с. 24; 25].

На наш погляд, слід законодавчо примусово зменшити міжбанківські комісії на п'ятдесят відсотків шляхом введення обмежень на процентні ставки по міжбанківським комісіям. Потрібно примусово зменшити рівень штрафів, ввівши обмеження у процентах від суми боргу. Ці два обмеження дозволять позичальникам мати більше коштів у сімейному бюджеті (більше зберігати), зменшення рівня штрафів будуть діяти як досудовий регулятор, збереже втрати часу на судові вирішення питань розмірів штрафів, які виставив банк клієнту, якщо такі могли б бути.

З урахуванням інфляції борг домашніх господарств виріс більш ніж на 26 відсотків з кінця 2001 року по 2004 рік, у той час як доходи залишилися плоскими, і що американська сім'я має по кредитних картах баланс, що виріс майже на 16 відсотків або близько в середньому на 5 тисяч 100 доларів США. І багато хто з цих працівників людей зараз відчувають боргову кризу і піддаються на обтяжливі умови кредитної картки, що допомогти увічнити цю боргову кризу [4, с. 6].

Ми вважаємо, що слід суттєво зменшити суми лімітів по кредитним карткам позичальників, це дозволить скоротити наявні борги домашніх господарств і не створювати нові.

Компанії кредитних карток використовують практику кредитних карток універсального замовчування (universal default), де емітенти кредитних карток нав'язують високу процентну ставку по рахунку кредитної картки, якщо була будь-яка зміна в кредиті власника, в кредитній історії, навіть якщо зміна не пов'язана з рахунком кредитної картки, наприклад, якщо був прострочений платіж за комунальні послуги [4, с. 6]. На нашу думку, слід заборонити зміну процентної ставки і високі процентні ставки. Для майбутніх років можна розробити, які зміни в кредиті свідчать про погіршення фінансового стану позичальника, які обов'язково призведуть до неплатоспроможності, що може дати можливість для стягнення всього боргу або може бути запропоноване позичальнику підвищення процентної ставки, і лише після його згоди змінена, але така ставка може використовуватися не більше ніж півроку, подальше її використання заборонити, що не дасть позичальнику ставати вічним боржником. І таку практику можна використовувати дуже обмежено, лише для десяти відсотків позичальників, що були багатими позичальниками і мають реальну можливість змінити у кращий бік свій фінансовий стан. Заборонити пропонувати і змінювати процентні ставки на високі через зміни, які не пов'язані з кредитом по кредитній картці.

Хоча використання кредитної картки і борг по ній істотно зросли за останні 25 років, дані дають зрозуміти, що зростання боргу кредитної картки було результатом заміни споживачами кредитної картки інших, менш привабливих видів боргів, таких як кредит магазину роздрібною торгівлі, плани відкладеної угоди (layaway plans), ломбарди, оренда з правом викупу, та особисті фінансові компанії, на борг по кредитній картці [4, с. 16]. На наш погляд, для зменшення навантаження на кредитні карти можна використовувати замість кредитної картки такі види боргів, як плани відкладеної угоди (layaway plans), ломбарди, оренда з правом викупу. Тоді потрібно заборонити сплачувати кредитною картою ці борги, угоди і знімати готівку з картки. Якщо використо-

увати ломбарди, то краще, щоб ломбарди були державними, і законодавчо встановити низьку процентну ставку по кредиту, до чотирьох відсотків річних, оцінка речей, майна має бути ринковою. Для громадян, які хочуть продати свої побутові речі, інше майно і отримати готівку, потрібно створити державну організацію, яка б займалася оцінкою, ремонтом і швидким продажем цих речей за ринковими цінами, і стягувала з громадян невеликі кошти за послугу.

Обслуговування клієнтів не може забезпечити навіть основні положення, передбачені Федеральними законами розкриття кредитних карт (Federal credit card disclosure laws). Це залишає потенційних клієнтів у небезпеці при застосуванні картки, що в кращому випадку їх не влаштовує і в гіршому містить хижі умови і терміни. Всі десять найбільших емітентів рекламують карти на своїх веб-сайтах без твердих річних процентних ставок, надають лише безглузде коло ставок [4, с. 19]. На наш погляд, слід встановити такі санкції за порушення законів, як дуже великий грошовий штраф і відкликання ліцензії кредитних операцій. Зобов'язати банки законом вказувати у договорах, на своїх веб-сайтах і використовувати тверді річні процентні ставки.

Власники карток не мають можливості дізнатися, які умови ця картка насправді має, поки договір не прийде поштою. Більшість великих емітентів заперечує, що вони використовують універсальне замовчуванням штрафних процентних ставок [4, с. 19]. На наш погляд, слід зобов'язати банки надавати договір з умовами кредитної картки безпосередньо зразу на місці в банку для ознайомлення і підписання чи відмови, або надавати непідписаний договір читання вдома. Заборонити замовчувати штрафні процентні ставки, зобов'язати банки законом вказувати штрафні процентні ставки, якщо такі є.

Більшість емітентів використовують кредитні звіти як причини, щоб зробити несприятливі зміни умов і термінів для рахунку картки [4, с. 20]. На нашу думку, слід заборонити вносити зміни для рахунку картки, умови і терміни кредитної картки на підставі кредитних звітів. Заборонити змінювати умови і терміни кредитної картки.

Власників карток силують на нерівні умовах ще до того, як вони насправді стають клієнтами іноді [4, с. 20]. Дев'ять із десяти найбільших емітентів залишають за собою право змінювати річні процентні ставки та інші умови в будь-який час [4, с. 20]. Ми вважаємо, що потрібно заборонити змінювати умови договору до повного його виконання.

Шість банків надали конкретні посилання на кредитні звіти або на скорє-бали, або на факт, що у власника картки є інші кредитори, в якості причин змінити умови власнику карти [4, с. 20]. На наш погляд, слід заборонити банкам будь-які зміни договору, у тому числі використовувати кредитні звіти, скорє бали, і факти, що є інші кредитори у споживача кредитної картки для змін умов договорів.

Половина з 20 емітентів кредитних карток буде збільшувати процентну ставку за запис, що є інша кредитна картка чи кредитори, у той час опитування показує, що вони піднімають річні процентні ставки власника карти на основі інформації від кредитних звітів та скорє-балів [4, с. 20]. Ми вважаємо, потрібно заборонити банку піднімати процентну ставку, якщо є інша кредитна картка чи кредитор, і запис про це.

Промисловість має агресивно підвищені платежі і штрафні процентні ставки, отримує прибутки,

що вирости майже на 80% з 2000 року [4, с. 20]. Штрафні ставки високі, 32, 24 відсотки [4, с. 20]. Штраф за прострочення платежів збільшився більш ніж удвічі за останнє десятиліття [4, с. 20]. На нашу думку, слід законодавчо встановити на один рік рівні мінімальних і максимальних штрафів і підстави для штрафів, суттєво зменшити на 60% штрафи і обмежити штрафи, ввівши низькі процентні ставки на штрафи.

Для десяти найбільших емітентів безштрафні процентні ставки коливалися від 8,25 до 25% [4, с. 20]. Різні ставки часто мають оманливі назви, такі як «привілейована», «елітна», або «преміум», наприклад зі ставкою 18,24% [4, с. 20]. На наш погляд, картки з такими назвами повинні мати значно нижчі процентні ставки, слід розробити і закріпити законом, які картки і процентні ставки по ним можуть мати такі назви.

Також є оманливими методи розрахунку процентної ставки кредитних карток аж до дня отримання повної оплати, 45% опитаних банків використовують цю практику [4, с. 20]. На нашу думку, слід розробити методи розрахунку, закріпити їх законом, зобов'язати банки використовувати ці методи, вказувати їх у договорах і на веб-сайтах банків.

Прострочені платежі призведуть до підвищених штрафних ставок 85% емітентів [4, с. 20]. На нашу думку, слід розробити причини, по яким були прострочені платежі і банки повинні стягувати невеликий штраф, і причини, по яким не можуть штрафувати позичальника, такі як вихідні, скорочені дні, офіційні святкові дні, відпустка раз на рік. Середній пільговий період десяти найбільших емітентів скоротився більше ніж на три дні з 1995 року, плата за видачу готівки зросла на 40% за минулі 10 років [4, с. 20]. Ми вважаємо, що потрібно збільшити пільговий період на 5 днів, зменшити на плату за видачу готівки на 45%. 90% карток не мають обмежень по платі. На нашу думку, слід ввести обмеження на плату карток.

Коли один емітент виходить з новою антиспоживчою практикою, інші банки швидко слідують [4, с. 20]. На нашу думку, Федеральним регулятором слід надати право постійно перевіряти усі банки на дотримання Федеральних законів розкриття кредитних карт і застосовувати до порушників жорсткі санкції – великі штрафи і відкликання ліцензії на проведення кредитних операцій.

Висновки з проведеного дослідження. Досліджено проблеми практики використання кредитних карток і розроблені шляхи удосконалення кредитування кредитними картками в Україні. Запропоновано ввести новітні технології у кредитуванні кредитними картками в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт U.S. Government Printing Office [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-111shrg55466/pdf/CHRG-111shrg55466.pdf>.
2. Офіційний сайт Простобанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.prostobank.ua/potrebitelskie_kredity/mneniya/sistema_skoringa_zachem_ona_nuzhna_bankam.
3. Офіційний сайт U.S. Government Printing Office [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110hrg44906/pdf/CHRG-110hrg44906.pdf>.
4. Офіційний сайт U.S. Government Printing Office [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://purl.access.gpo.gov/GPO/LPS85549>.